

GRUPLA PSİKOLOJİK DANIŞMAYLA İLGİLİ TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ DENEYSEL ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ*

REVIEW OF THE EXPERIMENTAL STUDIES RELATED WITH GROUP COUNSELING PERFORMED IN TURKEY

Zeynep TÜRKÖĞLU MUTLU**

Mehmet GÜVEN***

Öz

Bu çalışmanın amacı, grupla psikolojik danışmayla ilgili Türkiye’de yapılmış deneysel çalışmalarını inceleyerek bu konudaki araştırma eğilimlerini belirlemektir. Nitel araştırma yöntemi benimsenerek gerçekleştirilen çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada YÖK Ulusal Tez Merkezi sistemine kayıtlı ve tam metin erişime açık konuyla ilgili lisansüstü tezler ve ULAKBİM Ulusal Veri Tabanında indeksli dergilerdeki makaleler incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda 1991-2017 yılları arasında grupla psikolojik danışmayla ilgili yapılmış 49 lisansüstü tez ve 11 makale çalışma kapsamına alınmış ve içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu kapsamda, grupla psikolojik danışmayla ilgili yapılan deneysel çalışmaların yıllara göre dağılımı, örneklem grubu, kullanılan istatistiksel teknikler, grupla danışmanın etkililiğinin test edildiği değişkenler, kuramsal yönelim, grupla psikolojik danışmadaki oturum sayısı, grubun süresi, deney grubu sayısı ve üye sayıları, kuramsal yaklaşımların etkililiğine göre dağılımları gibi farklı temalar değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre araştırmaların en çok 2014-2015 yılları arasında yapıldığı ve çoğunlukla lisans düzeyindeki öğrencilerle gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Deney gruplarının daha çok 7-12 arasında üyeden oluştuğu elde edilen diğer sonuçlardandır. Ayrıca, grupla psikolojik danışmanın etkililiğinin test edildiği değişkenlerin çeşitliliği dikkat çekmekle birlikte en çok sınav kaygısı, akran zorbalığı/baskısı, psikolojik iyi oluş/psikolojik sağlık ve umutsuzluk düzeyi gibi değişkenlere odaklanıldığı görülmüştür. Çalışmada ulaşılan sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Grupla Psikolojik Danışma, Deneysel Çalışmalar, Araştırma Eğilimleri.

Abstract

The aim of this study is to examine experimental studies conducted in Turkey related group counseling and to determine the trends of research on this subject. The data of the work carried out by adopting the qualitative research method was obtained by examining the document. In the study, full text accessible graduate theses related to the group counseling in the system of Higher Education Council (YÖK) National Center for Thesis and the articles indexed in ULAKBİM National Database were examined. As a result of this review, 49 graduate theses and 11 articles on group counseling between 1991 and 2017 were included in the study and examined by content analysis method. In this context, it was evaluated different themes such as the distribution of the experimental studies by years, the sample group, the statistical techniques used, the variables that are tested for the effectiveness of group counseling, the theoretical orientation, the number of sessions in the counseling group, the number of experimental groups and the number of members, the distribution of the theoretical approach according to the effectiveness. According to the results of the research, it was found that the researches were carried out mostly between the years of 2014-2015 and mostly carried out with undergraduate students. It is the other results obtained that the experimental groups are between 7-12 members. In addition, the diversity of the variables tested for effectiveness of group counseling was noticed, but focused on variables such as test anxiety, peer bullying / pressure, psychological well-being / psychological health and hopelessness. The results of the study were discussed in the literature.

Keywords: Group Counseling, Experimental Studies, Research Trends.

Giriş

Son yıllarda yaşamın her alanında meydana gelen hızlı değişimlerle birlikte toplum yapısında da birçok değişim meydana gelmekte ve zaman zaman bireyler bu değişikliklere uyum sağlamakta zorlanabilmektedir. Bu durum da psikolojik danışma ve rehberlikle ilgili verilen hizmetlere daha çok odaklanılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Yaşanan toplumsal değişimlere paralel olarak her alanda olduğu gibi psikolojik danışma ve rehberlik alanında verilen hizmetlerde, yönelimlerde ve yapılan bilimsel çalışmalarda da farklı yönelimler ve çalışmalar söz konusu olabilir. Bu noktada, bilimsel çalışmalarda güncel eğilimleri sürdürebilmek amacıyla yapılan çalışmaların belirli kategoriler göz önünde bulundurularak incelenmesinin ilgili alana katkı sağlayacağı düşünülebilir. Psikolojik danışma ve rehberlik alanıyla ilgili literatür incelendiğinde, genel olarak bu alandaki eğilimleri ve değişimleri belirlemeye yönelik çalışmaların az sayıda olduğu söylenebilir.

* Bu çalışma, 03-05 Mayıs 2018 tarihlerinde Ufuk Üniversitesinde gerçekleştirilen Uluslararası Kültür ve Bilim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Uzm. Psikolojik Danışman, Şehit Onur Yeşil Ortaokulu, Eskişehir, turkoglu.pdr@gmail.com

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara, mehmetguven@gazi.edu.tr

Bu çalışmalara; Güven, Kısaç, Ercan ve Yalçın (2009); Seçer, Ay, Ozan ve Yılmaz (2014); Bilge ve Keldal (2016); Güven, Akyol ve Aslan (2017); Güven ve Aslan (2018) örnek verilebilir.

Sözü edilen bu çalışmalar psikolojik danışma ve rehberlik alanıyla ilgili genel bir inceleme taşımakla birlikte psikolojik danışma ve rehberlik alanıyla ilgili önemli alanlardan birisi de bireyin bütüncül gelişimini ve kendini gerçekleştirebilme ihtiyacını önemseyen grupla psikolojik danışma uygulamalarıdır. Grupla psikolojik danışma süreci; destek, kabul, anlayış, bakım, karşılıklı güven, katarsis, gerçeğe yönelim, serbest bırakma gibi iyileştirici işlevleri içeren ve bilinçli düşünce ve davranış üzerine odaklanan kişilerarası dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Mahler, 1971'den aktaran Yıldırım ve Durmuş, 2015, s. 23).

Demirtaş-Zorbaz, Kızıldağ ve Voltan-Acar'ın (2016, s. 1766) da belirttiği gibi literatürde grupla psikolojik danışma, grup rehberliği ve psikoeğitim grupları kavramları birbirinin yerine kullanılabilir. Bu kavramların ortak yönleri olmakla birlikte birbirlerinden farklı olduğu söylenebilir. Demirtaş-Zorbaz, Kızıldağ ve Voltan-Acar (2016) tarafından, lisansüstü düzeyde hazırlanan grupla psikolojik danışma, grup rehberliği ve psikoeğitsel temelli 1978-2012 yılları arasında yapılan 93 tez incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre en fazla çalışmanın ergenler üzerinde, en az çalışmanın ise yaşlı gruplarıyla olduğu; incelenen tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında 1998-2007 yılları arasında grup çalışmalarının diğer yıllara oranla arttığı; tezlerin yapıldığı düzeye göre dağılımına bakıldığında yüksek lisans ve doktora düzeyinde önemli bir farkın olmadığı; grup çalışmasında temel alınan yaklaşım incelendiğinde en çok bilişsel - davranışçı yaklaşımın, en az ise psikanalitik yaklaşımların kullanıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Grup çalışmaları ile ilgili bazı sonuçlar ortaya koyan bu araştırmaya ek olarak, bu çalışmada "1991-2017" yılları arasında grupla psikolojik danışma ile ilgili deneysel çalışmalara dair Türkiye'de yapılmış lisansüstü tezler ve ULAKBİM Ulusal Veri Tabanındaki dergilerde yayımlanmış deneysel araştırmalar incelenmiştir. Grupla psikolojik danışma ile ilgili lisansüstü tezlerin 1978 yılında başladığı görülmüştür. Ancak, bu çalışmada tam metin erişimine açık tezler incelendiğinden 1991 yılından itibaren yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Ayrıca, grup rehberliği ve psikoeğitim adı altında yer alan çalışmalar araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Böylelikle, grupla psikolojik danışmayla ilgili var olan durumun ortaya konularak bu konudaki araştırma eğilimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İncelenen lisansüstü tezlerin ve makalelerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. İncelenen lisansüstü tezlerin ve makalelerin örneklem grubuna göre dağılımı nasıldır?
3. İncelenen lisansüstü tezlerde ve makalelerde kullanılan istatistiksel tekniklere ilişkin dağılım nasıldır?
4. Grupla psikolojik danışmanın etkililiğinin test edildiği değişkenler nelerdir?
5. Grupla psikolojik danışma sürecinde kullanılan kuramsal yaklaşımlara ilişkin dağılım nasıldır?
6. Yapılan çalışmalarda deney grubunun oturum sayısına, oturum süresine, deney grubu sayısına ve üye sayılarına ilişkin dağılımı nasıldır?
7. Kullanılan kuramsal yaklaşımların etkililiğine göre dağılımları nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 189).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini grupla psikolojik danışmayla ilgili Türkiye'de yapılan lisansüstü tezler ve ULAKBİM Ulusal Veri Tabanında yayımlanan araştırmalar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise YÖK Ulusal Veri Tabanında ve ULAKBİM Ulusal Veri Tabanında tam metin erişim izni verilen ve grupla psikolojik danışmayla ilgili deneysel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanmış tezler ve araştırmalar oluşturmaktadır. Tam metin erişimi sağlanamayan çalışmalar araştırma kapsamına dahil edilmemiş olup, araştırma kapsamında YÖK Ulusal Veri Tabanında yer alan 49 lisansüstü tez ve ULAKBİM Ulusal Veri Tabanındaki dergilerde yayımlanan 11 deneysel araştırma örnekleme dahil edilerek incelenmiştir. ULAKBİM Ulusal Veri Tabanında indeksli dergilerde konuyla ilgili ve inceleme ölçütlerine uyan 14 deneysel makaleye ulaşılmıştır. Bu makalelerden üçü yazarların tezlerinden üretilmiş olduğundan, çalışmanın tekrar etmemesi bakımından bu üç makale araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada konu ile ilgili çalışmalara ulaşabilmek amacıyla öncelikle veri tabanlarında “grupla psikolojik danışma”, “grupla danışma” gibi anahtar kelimeler yazılarak gerekli taramalar sağlanmıştır. Ulaşılan dokümanlar öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan araştırmaların incelenmesi için araştırmacılar tarafından “Makale ve Tez İnceleme Formu” oluşturulmuştur. Bu form oluşturulurken ilgili literatür taranmış ve benzer çalışmalarda (Seçer, Ay, Ozan ve Yılmaz, 2014; Güven, Kısaç, Ercan ve Yalçın, 2009) kullanılan formlardan yararlanılmıştır. Oluşturulan form; araştırmacının adı, yılı, örneklem grubu, veri toplama araçları, istatistiksel teknikler, oturum sayısı, oturum süresi, grubun büyüklüğü, deney grubu sayısı, grupla danışmanın etkililiğinin test edildiği değişken, kullanılan yaklaşım, elde edilen sonuçlar bakımından incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada doküman incelemesi kullanılarak ulaşılan verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). İçerik analizinde incelenen araştırma verilerinin tablollaştırılmasında frekans değerleri dikkate alınmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular frekans sonuçları ile birlikte tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Türkiye’de grupla psikolojik danışma ile ilgili deneysel çalışmalara dair lisansüstü tezlerin ve araştırmaların yıllara göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. İncelenen Lisansüstü Tezlerin ve Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	YÖK Veri Tabanı			ULAKBİM Ulusal Veri Tabanı	
	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	f	Makale	f
1991	-	1	1	-	-
1992	1	2	3	-	-
1993	-	-	-	-	-
1994	-	1	1	-	-
1995	1	-	1	-	-
1996	-	1	1	-	-
1997	-	-	-	-	-
1998	-	1	1	-	-
1999	1	1	2	-	-
2000	-	-	-	-	-
2001	-	-	-	-	-
2002	-	-	-	-	-
2003	1	1	2	-	-
2004	-	-	-	-	-
2005	1	1	2	-	-
2006	2	1	3	-	-
2007	2	1	3	1	1
2008	-	3	3	4	4
2009	2	1	3	-	-
2010	4	0	4	1	1
2011	-	2	2	-	-
2012	-	2	2	1	1
2013	1	1	2	1	1
2014	1	5	6	-	-
2015	4	2	6	1	1
2016	-	-	-	2	2
2017	-	1	1	-	-
Toplam	21	28	49	11	11

Tablo 1’e göre Türkiye’de grupla psikolojik danışma ile ilgili deneysel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan tezlerin en çok 2014-2015 yıllarında yapıldığı ve 2014 yılında en çok doktora düzeyinde çalışılırken, 2015 yılında en çok yüksek lisans düzeyinde çalışıldığı görülmüştür. ULAKBİM Ulusal Veri Tabanından elde edilen sonuçlara bakıldığında da yapılan çalışmaların en çok 2008 yılında olduğu dikkat çekmektedir.

Türkiye’de grupla psikolojik danışma ile ilgili lisansüstü tezlerde ve ulusal veri tabanında yayımlanan deneysel araştırmalarda çalışma grubuna ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. İncelenen Lisansüstü Tezlerin ve Makalelerin Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

	Kategoriler	Frekans (f)	Kategoriler	Frekans (f)
Öğrenci	Okul öncesi	-	Tutuklu-Hükümlüler	1
	İlkokul	3	Yetişkinler	4
	Ortaokul	6	İleri Yetişkinler	1
	Ortaöğretim	15	Veliler	1
	Lisans	26	Yetişkin Erkekler	1
	Lisansüstü	-	Anneler	2

Tablo 2 incelendiğinde, Türkiye’de grupla psikolojik danışmayla ilgili deneysel çalışmaların en çok lisans öğrencileri üzerinde yürütüldüğü, bunu sırasıyla lise ve ortaokul öğrencilerinin izlediği görülmektedir.

Türkiye’de grupla psikolojik danışmayla ilgili lisansüstü tezlerde ve ulusal veri tabanında yayımlanan deneysel araştırmalarda kullanılan istatistiksel tekniklere ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. İncelenen Lisansüstü Tezlerde ve Makalelerde Kullanılan İstatistiksel Tekniklere İlişkin Dağılım

Yöntemler	Frekans (f)
Ortalama/Standart Sapma	4
Frekans/Yüzde	3
t- testi	22
Anova	27
Ancova	5
Non-parametrik	21
İçerik Analizi	1
Diğer	2

Tablo 3 incelendiğinde grupla psikolojik danışma ile ilgili deneysel çalışmalarda en çok anova (f=27) tekniğinin kullanıldığı, bunu t- testi (f= 22) ve non-parametrik (f= 21) tekniklerin izlediği görülmektedir.

Türkiye’de grupla psikolojik danışma ile ilgili lisansüstü tezlerde ve ulusal veri tabanında yayımlanan deneysel araştırmalarda yapılan grup çalışmalarının, üzerinde etkililiğinin test edildiği değişkenlere ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Grup Çalışmalarının Etkililiğinin Test Edildiği Değişkenlere İlişkin Dağılımı

Değişkenler	Frekans (f)	Değişkenler	Frekans (f)
Empati/Empatik Beceri	1	Sınav Kaygısı	3
Duygu Farkındalığı	1	Akademik Başarı	1
Flört Kaygısı	1	Sosyal Fobi	1
Akran Zorbalığı/Baskısı	3	Yalnızlık	1
Anne ile Sağlıklı İlişki	1	Değer Yönelimleri	1
Yetersizlik	1	Demokratik Tutum	1
Psikolojik Belirtiler	1	Atılganlık Düzeyi	1
Obsesif-Kompulsif Belirti Düzeyleri	1	Özyeterlik	1
Öfke ile Başa Çıkma Becerileri	1	Korkular	1
Problem Çözme Becerisi Algısı	1	Red Duyarlılığı	1
Yetkinlik İnançları	1	Ruminasyon	1
Kendini Anlatma/Kendini Açma	2	Meslek Tercihleri	1
Utangaçlık Düzeyleri	1	Kendini Kabul	1
Sosyal Beceri Düzeyi	2	Duygusal Açıklık	1
Siber Zorbaca Davranışlar	1	Öğrenilmiş Çaresizlik	1
Tükenmişlik Düzeyleri	1	Benlik Tasarım	1
Fonksiyonel Olmayan Tutumlar	1	Genel Kaygı Düzeyi	1
Olumlu Beden İmajı Geliştirme	1	İyimserlik	1
Motivasyonel Eylem Çatışmaları	1	Yaşam Doyumları	1
Beslenme Alışkanlıkları Geliştirme	1	İş Stresi	1
Anksiyete/Sosyal Anksiyete	2	Depresyon Düzeyi	1
Travma Sonrası Stres Düzeyleri	1	Saldırganlık Eğilimleri	2
Umutsuzluk Düzeyi	3	Özgecilik	1
Kızgınlık Düzeyleri	1	Özsaygı Düzeyi	2
Benlik Kavramı/Fiziksel Ben Kavramı	1	Affetme Esnekliği	1
Kişilerarası Duyarlılık Düzeyi	1	Duygu Düzeyleri	1
İçten Denetim Düzeyi	1	Yılmazlık Düzeyleri	1
Psikolojik İyi Oluş/Psikolojik Sağlık	3	İyilik Hali	1
Sosyal Yetkinlik Beklenti Düzeyleri	1	Öz-Duyarlık	1
Başkalarıyla Yakınlık Kurabilme Düzeyleri	1	İşitsel Halüsinasyonlarla Baş Etme	1
Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlikler	1	Kendini Kabul Düzeyi	1
Grup Liderinin Kendini Açma-Açmama	1		
Durumunun Süreç-Üyeler Üzerine Etkisi	1		

Tablo 4 incelendiğinde grupla psikolojik danışmayla ilgili deneysel çalışmalarda grupla psikolojik danışmanın birçok farklı değişken üzerinde etkililiğinin test edilmeye çalışıldığı görülmekle birlikte grupla psikolojik danışmanın etkililiğinin en çok sınav kaygısı (f=3), akran zorbalığı/baskısı (f=3), psikolojik iyi oluş/ psikolojik sağlık (f=3) ve umutsuzluk düzeyi (f=3) gibi değişkenler üzerinde test edildiği ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de grupla psikolojik danışma ile ilgili lisansüstü tezlerde ve ulusal veri tabanında indekslenen dergilerde yayımlanan deneysel araştırmalarda kuramsal yaklaşımlara ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Grupla Psikolojik Danışma Sürecindeki Kuramsal Yaklaşımlara İlişkin Dağılım

Kategoriler	Frekans(f)
Kuramsal Yaklaşım Belirtilen	45
Kuramsal Yaklaşım Belirtilmeyen	15
Kullanılan Kuramsal Yaklaşım	Frekans (f)
Akılcı Duygusal/Düşünsel Duygulanımcı	6
Bilişsel Davranışçı	17
Çözüm Odaklı	6
Danışan Merkezli/Danışandan Hız Alan/Hümanistik	5
Adleryan	2
Eklektik	7
Davranışçı	1
Duygu Odaklı	1
Gerçeklik Terapisi	1
Logoterapi	2
Pozitif Psikoterapi	1

Tablo 5 incelendiğinde grupla psikolojik danışmayla ilgili deneysel çalışmaların 45’inde kuramsal bir yaklaşım belirtildiği, 15’inde ise kuramsal bir yaklaşım belirtilmediği görülmüştür. Kuramsal yaklaşım açısından incelendiğinde, çalışmalarda en çok kullanılan yaklaşımın bilişsel davranışçı terapi (f=17) olduğu; bunu eklektik yaklaşım (f=7) ve akılcı duygusal/düşünsel duygulanımcı terapi (f=6) ile çözüm odaklı kısa süreli danışmanın (f=6) izlediği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmalardan bazılarında birden fazla kuramsal yaklaşım kullanıldığı da görülmüştür.

Türkiye’de grupla psikolojik danışmayla ilgili deneysel araştırmalarda deney grupları ile ilgili çeşitli özellikler Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6: Deney Grubunun Oturum Sayısı, Grubun Süresi, Deney Grubu Sayısı ve Üye Sayılarına İlişkin Dağılım

Oturum Sayısı	Frekans (f)
1-5 Oturum	-
6-10 Oturum	43
11-16 Oturum	13
Belirtilmemiş	1
Diğer	3
Oturum Süresi	Frekans (f)
50-89 Dk.	10
90-120 Dk.	31
121-210 Dk.	10
Belirtilmemiş	4
Diğer	5
Deney Grubu Sayıları	Frekans (f)
1	45
2	10
3	3
4	1
Belirtilmemiş	1
Üye Sayısı	Frekans (f)
5-6 Kişi	4
7-12 Kişi	39
13 ve Üstü	16
Belirtilmemiş	1

Tablo 6’da grup oturumu sayılarının dağılımları incelendiğinde çalışmaların en çok 6-10 (f=43) oturumdan oluştuğu, bu sayıyı ise 11-16 oturum (f=13) yapılan çalışmaların izlediği, 1-5 oturum arası herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Oturum sayısı belirtilmemiş 1 çalışmaya rastlanmıştır. Ayrıca, iki deney grubuna sahip bir çalışmada gruplardan birisine 10 oturum, diğerine 8 oturum grupla danışma uygulanması; iki deney grubuna sahip bir başka çalışmada da gruplardan birisine 10, diğerine 14 oturum grupla danışma uygulanması ve bir başka çalışmada ise 9-10 oturum şeklinde bir ibare kullanılması sebebiyle bu çalışmalar sınıflamaya dahil edilememiş ve tabloya dahil edilebilmesi için “diğer” şeklinde ifade edilmesi uygun görülmüştür.

Grup oturumlarının süreleri incelendiğinde grupla psikolojik danışmanın en çok 90-120 (f=31) dakika arası gerçekleştirildiği, bu süreyi 50-89 (f=10) dakika ve 121-210 (f=10) dakika aralığında yapılan çalışmaların takip ettiği bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca, analiz edilen çalışmalardan 4’ünün grup süresi hakkında bilgi vermediği ve 5 çalışmanın da daha farklı bir süre yapılması kullanılması sebebiyle buradaki sınıflamaya dahil edilemediği, bu sebeple “diğer” biçiminde ifade edildiği söylenebilir. Sözü edilen bu beş çalışmanın süre kullanımı; 60-90; 75-120; 120-150; 90-180 dakika şeklindedir.

Grupla psikolojik danışmada ele alınan deney grubu sayılarının çalışmalarda farklılık gösterdiği gözlenmiş ve bu durum da Tablo 6’da belirtilmiştir. Buna göre çalışmalar incelendiğinde, 1(f=45) deney grubu ile yürütülen çalışmaların en fazla olduğu görülmüştür. Diğer çalışmaların sırasıyla 2 (f=10), 3 (f=3) ve 4 (f=1) deney grubuyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca bir çalışmada deney grubuna dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Grupla psikolojik danışmada deney gruplarındaki üye sayıları incelendiğinde üye sayılarının 7-12 (f=39), 13 ve üstü (f=16), 5-6 (f=4) şeklinde değişiklik gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmalardan birisinde bu konuda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

İncelenen çalışmalarda kullanılan kuramsal yaklaşımların etkililiğine göre dağılımları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Kullanılan Kuramsal Yaklaşımların Etkililiğine Göre Dağılımları

Kuramsal Yaklaşım	Etkili	Kısmen Etkili	Etkisiz	Toplam
Kuramsal Yaklaşım Belirtilmemiş	11	3	1	15
ADDT/DDDT	6	-	-	6
Bilişsel Davranışçı	16	1	-	17
Çözüm Odaklı	5	-	1	6
Dn. Mrk./Dn. Hız Alan/Hümanistik	5	-	-	5
Adleryan	2	-	-	2
Eklektik	6	-	1	7
Davranışçı	1	-	-	1
Duygu Odaklı	-	1	-	1
Gerçeklik Terapisi	1	-	-	1
Logoterapi	2	-	-	2
Pozitif Psikoterapi	1	-	-	1

Tablo 7 incelendiğinde, grupla psikolojik danışmada kullanılan yaklaşımın sonucuna göre dağılımına bakıldığında herhangi bir kuramsal yaklaşım belirtilmeyen çalışmaların 11’inin etkili, 3’ünün kısmen etkili ve 1’inin ise etkisiz olduğu görülmüştür. Akılcı Duygusal Davranış Terapisi/ Düşünsel Duygulanımcı Davranış Terapisi kullanılan çalışmaların 16’sının etkili, 1’inin ise kısmen etkili olduğu görülmüştür. Çözüm Odaklı Kısa Süreli Danışma yaklaşımının kullanıldığı çalışmaların 5’inin etkili, 1’inin etkisiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Danışan Merkezli/ Danışandan Hız Alan/ Hümanistik yaklaşımın kullanıldığı çalışmaların 5’inin de etkili olduğu; Adleryan yaklaşımı kullanılan çalışmaların 2’sinin de etkili olduğu; Eklektik yaklaşım kullanılan çalışmaların 6’sının etkili, 1’inin etkisiz olduğu; Davranışçı yaklaşım, gerçeklik terapisi, pozitif psikoterapi kullanılan çalışmaların etkili olduğu; duygu odaklı yaklaşım kullanılan çalışmanın kısmen etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmalarda belirtilen “kısmen etkili olma” ifadesi, ele alınan değişkenlerden bir veya birkaçında etkili olurken bir veya birkaçında etkili olmadığı durumlar için kullanılmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Türkiye’de grupla psikolojik danışmayla ilgili yapılan deneysel çalışmalara dair 49 lisansüstü tez ve 11 makale incelenmiş ve incelenen çalışmalardaki genel eğilimler ortaya koyulmuştur.

Araştırma sonucunda, incelenen tezlerin en çok 2014-2015 yıllarında yapıldığı ve 2014 yılında en çok doktora düzeyinde çalışılırken, 2015 yılında en çok yüksek lisans düzeyinde çalışıldığı görülmüştür. ULAKBİM Ulusal Veri Tabanından elde edilen sonuçlara bakıldığında da yapılan çalışmaların en çok 2008 yılında olduğu dikkat çekmektedir.

Örneklem grupları incelendiğinde, örneklem grubu olarak en çok lisans öğrencilerinin tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci gruplarında yer alan okul öncesi ve lisansüstü grubundan herhangi bir örneklem grubu oluşturulmadığı görülmüştür. Ayrıca, yetişkinler ve ileri yetişkinlerle ilgili çalışmaların da azlığı dikkat çekmektedir. Bu durum, lisans öğrencilerinin daha kolay ulaşılabilir olduğu şeklinde yorumlanabilir. Literatürde yer alan bazı çalışmaların da benzer sonuçlara ulaştıklarında bu tür bir yorumda bulunmaları bu görüşümüzü destekler niteliktedir (Güven ve Aslan, 2018, s. 601; Demirtaş-Zorbaz, Kızıldağ ve Voltan-Acar, 2016, s. 1779; Güven, Kısaç, Ercan ve Yalçın, 2009, s. 84). Grupla psikolojik danışmayla ilgili deneysel çalışmaların farklı gruplar üzerinde etkililiğinin önemli olduğu düşünülmekle birlikte konuyla ilgili farklı grupları içeren çalışmalara ihtiyaç olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmalarda kullanılan istatistiksel tekniklere bakıldığında, en çok ANOVA tekniğinin kullanıldığı, bunu t- testi ve non-parametrik tekniklerin izlediği görülmektedir. Erdem (2011, s. 146) çalışmasında deneysel çalışmalarda genellikle öntest-sontest kontrol gruplu desen kullanıldığını ve ANCOVA'nın kullanılmasının daha uygun olabileceğini, fakat genelde t-testinin tercih edildiğini ifade ederek; çok değişkenli analizlerin de nadir olarak kullanılmasının, bir araştırma problemine ilişkin uygun tekniğin seçilmesinden çok, ancak araştırmacı tarafından bilinen istatistiksel tekniklere göre araştırma probleminin oluşturulmuş olabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca, Arık ve Türkmen (2009, s. 11) eğitim bilimleri alanında yayınlanan bilimsel dergilerdeki makaleleri inceledikleri çalışmalarında, incelenen araştırmalarda ağırlıklı olarak frekans ve yüzde, t-testi ve ANOVA kullanıldığını belirtmişlerdir.

Yapılan analizlerde grupla psikolojik danışmanın birçok farklı değişken üzerinde etkililiğinin test edilmeye çalışıldığı görülmekle birlikte, en çok sınav kaygısı, akran zorbalığı/baskısı, psikolojik iyi oluş/psikolojik sağlık ve umutsuzluk düzeyi gibi değişkenler üzerinde test edildiği ortaya çıkmıştır. Üzerinde grupla danışmanın etkililiğinin test edildiği bu değişkenlere bakıldığında, eğitim sistemimizin sınav odaklı olması ve bu durumun bireylerde kaygı oluşturması, bir gruba ait olma isteğiyle birlikte ergenlik döneminden itibaren yoğunlaştığı düşünülen akran baskısı ve bireyin hayatında önemli bir baskı-zorluk yaşadığı durumlarda kendini toparlama gücünün ve psikolojik iyi olma halinin önemli olması gibi sebeplerden ötürü bu değişkenlere odaklanıldığı söylenebilir. Ayrıca, umutsuzluk düzeyinin de bireyin birçok alanını etkilediği ve bu yüzden ele alınan bir kavram olduğu düşünülebilir.

Grupla psikolojik danışmayla ilgili çalışmalar kuramsal yaklaşım açısından incelendiğinde çalışmaların 45'inde kuramsal bir yaklaşım belirtildiği 15'inde ise kuramsal bir yaklaşım belirtilmediği görülmüştür. Kuramsal yaklaşım açısından incelendiğinde, çalışmalarda en çok kullanılan yaklaşımın bilişsel davranışçı terapi olduğu; bunu eklettik yaklaşımın ve akılcı duygusal/düşünsel duygulanımcı terapi ile çözüm odaklı kısa süreli danışmanın izlediği bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuca göre grupla psikolojik danışma sürecinde daha çok bilişsel yaklaşımın tercih edildiği ve öğrenme ağırlıklı, daha yapılandırılmış yaklaşımlara yönelim olduğu düşünülebilir. Ayrıca, zamanı yönetebilmenin önemli olması sebebiyle de daha kısa süreli yaklaşımların tercih edildiği söylenebilir. Demirtaş-Zorbaz, Kızıldağ ve Voltan-Acar (2016, s. 1780) tarafından yapılan çalışmada da ülkemizde ruh sağlığı hizmetlerinin tıbbi modelden öğrenme modeline doğru gittiği ve çalışmaların belli bir zamanda tamamlanması gerekliliğinden daha kısa süreli yaklaşımların tercih edildiği ifade edilmiştir.

Grupla psikolojik danışma oturumlarının sayısı incelendiğinde daha çok 6-10 oturumdan oluşan çalışmaların tercih edildiği görülmüştür. Ayrıca, oturumların sürelerine bakıldığında, oturumları en çok 90-120 dakika arası gerçekleştirildiği, bu süreyi 50-89 dakikanın izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Oturum süresinin çoğunlukla 90-120 dakika olmasının lisans düzeyindeki öğrencilerin yaş grubu da düşünüldüğünde beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmaların daha çok 1 deney grubu ile yürütülen çalışmalar olduğu görülmüştür. Gruplardaki üye sayıları incelendiğinde ise üye sayılarının daha çok 7-12 arasında olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle, grupla psikolojik danışmada etkileşimin ve etkililiğin sağlanabilmesi için gruptaki üye sayılarının çok fazla olmadığı düşünülebilir.

Grupla psikolojik danışmada kullanılan yaklaşımın sonuca göre dağılımına bakıldığında herhangi bir kuramsal yaklaşım belirtilmeyen çalışmaların 11'inin etkili, 3'ünün kısmen etkili ve 1'inin ise etkisiz olduğu görülmüştür. Akılcı Duygusal Davranış Terapisi/Düşünsel Duygulanımcı Davranış Terapisi kullanılan çalışmaların 6'sının da etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bilişsel Davranışçı Terapi kullanılan çalışmaların 16'sının etkili, 1'inin ise kısmen etkili olduğu görülmüştür. Çözüm Odaklı Kısa Süreli Danışma yaklaşımının kullanıldığı çalışmaların 5'inin etkili, 1'inin etkisiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Danışan

Merkezli/Danışandan Hız Alan/Hümanistik Yaklaşımın kullanıldığı çalışmaların 5'inin de etkili olduğu; Adleryan Yaklaşım kullanılan çalışmaların 2'sinin de etkili olduğu; Eklektik yaklaşım kullanılan çalışmaların 6'sının etkili, 1'inin etkisiz olduğu; davranışçı yaklaşım, gerçeklik terapisi, pozitif psikoterapi kullanılan çalışmaların etkili olduğu; duyu odaklı yaklaşım kullanılan çalışmanın kısmen etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçların farklı çalışmalarla farklı örneklem grupları üzerinde test edilmesine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Farklı örneklem gruplarında ve farklı özelliklere sahip bireylerle çalışmalar yapılabilir.
- Daha önce çalışılmamış veya az çalışılmış kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda grupla psikolojik danışma çalışmaları gerçekleştirilebilir.
- Grupla psikolojik danışmayla ilgili dünyadaki eğilimler de göz önünde bulundurularak yeni çalışmalar planlanabilir.
- Yurt dışı literatürü ve ülkemizdeki literatürü karşılaştırmaya dönük çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışmaya sadece online ortamda ve tam erişime açık çalışmalar dahil edilmiştir. Bu da yapılan bu araştırma için sınırlılıktır. Yapılan bütün çalışmalara erişim sağlanabilmesi amacıyla veri tabanları ile ortak projeler geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Arık, R. Serkan ve Türkmen, Mustafa (2009, Mayıs). Eğitim Bilimleri Alanında Yayımlanan Bilimsel Dergilerde Yer Alan Makalelerin İncelenmesi. *I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Demirtaş-Zorbaz, Selen, Kızıldağ, Seval ve Voltan Acar, Nilüfer (2016). Türkiye'deki Üniversitelerde Lisansüstü Düzeyde Yapılan Grup Çalışmalarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24 (4), s. 1765-1784.
- Erdem, Devrim (2011). Türkiye'de 2005-2006 Yılları Arasında Yayımlanan Eğitim Bilimleri Dergilerindeki Makalelerin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi: Betimsel Bir Analiz. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(1), s. 140-147.
- Güven, Mehmet, Aslan, Betül ve Yıldız-Akyol, Elvan (2017). Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin İncelenmesi (2000-2016). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6 (3), s.136-147.
- Güven, Mehmet ve Aslan, A.Mücahit (2018). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Türkiye'deki Bilimsel Dergilerde Yayımlanan Makaleler Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (55), s. 593-604. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537232>
- Güven, Mehmet, Kısaç, İbrahim, Ercan, Leyla ve Yalçın, İlhan (2009). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisinde Yayımlanan Makalelerin Çeşitli Özellikler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), s. 80-87.
- Keldal, Gökay ve Bilge, Filiz (2016). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Karma Yöntemli Araştırmalar: Bir İçerik Analizi Çalışması, Ö. Demirel ve S. Dinçer (Ed.), *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelik Arayışı*, Ankara: Pegem Akademi, s. 643-654.
- Seçer, İbrahim, Ay, İsmail, Ozan, Ceyhan ve Yılmaz, B.Yasin (2014). Rehberlik ve Psikolojik Danışma Alanındaki Araştırma Eğilimleri: Bir İçerik Analizi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41), s. 49-60.
- Yıldırım, Taşkın ve Durmuş, Emine (2015). Grupla Psikolojik Danışmada Yeni Bir Ağıştırma: Ağlama Duvarı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (3), s. 17-32. doi: 10.17679/iuefd.16351000
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10. baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.